

Sovereign Military Hospitaller Order of St. John of Jerusalem of Rhodes and of Malta, 900 Years of the „*Pie Postulatio Voluntatis*”: Stimulus for a Renewal, Rome 2013, ss. 156

DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.1830>

Problematyka Suwerennego Rycerskiego Zakonu Szpitalników Świętego Jana, z Jerozolimy, z Rodos i z Malty jest szczególnym przedmiotem wielorakich badań i studiów. Warto już tutaj zauważyć, że taka jest oficjalna i urzędowa nazwa zakonu w języku polskim. Ze względu na specyfikę tej materii wydaje się wręcz oczywiste, że grono kompetentnych badaczy jest dość ograniczone. Niemniej ciągle pojawiają się nowe publikacje zwarte oraz liczne artykuły i szkice. Zresztą zakon jest także jednym z ważnych znamion dziejów Kościoła powszechnego.

Warto zauważyć, że od 2002 roku Zakon Maltański, a dokładnie Wielkie Magisterium wydaje serię opatrzoną tytułem: *Journal of Spirituality*. Ukazuje się ona nie tylko w języku angielskim, ale i w innych językach europejskich, np. włoskim. Dotąd ukazało się już 14 zwartych tomików. Prezentowany obecnie zbiór, jak wskazuje sam tytuł, związany jest z 900-leciem słynnej bulli *Pie Postulatio Voluntatis* papieża Paschalisa II (13 sierpnia 1099 – 21 stycznia 1118). To wyjątkowy dokument dla powstania i dziejów oraz rozwoju całego zakonu, a także wytyczania wskazań ku przyszłości.

Tom otwiera schematyczny spis treści (s. 3–4) oraz wprowadzenie abp. Angelo Acerbiego, aktualnego prałata zakonu (s. 5–6). Kolejne teksty to słowo ojca świętego Benedykta XVI skierowane do członków zakonu 9 lutego 2013 roku, a więc na okoliczność obchodów rocznicy wspomianej bulli z 15 lutego 1113 roku (s. 7–13), oraz orędzie wielkiego mistrza Fra Matthew Festinga z 9 lutego 2013 roku skierowane do członków, wolontariuszy i przyjaciół zakonu (s. 15–19). Ciekawym dodatkiem są fragmenty trzynastu wypowiedzi ojca świętego Franciszka wokół treści odnoszących się do posługi, ducha i duchowości zakonu (s. 21–28). Obemują one okres od 17 marca do 27 lipca 2013 roku.

Książkę rozpoczyna tekst kard. Paolo Sardiego, patrona zakonu pt. *Teraz, wraz z nową chwilą, ku bramom milenium* (s. 29–34). To uwagi wokół teologii wyzwolenia oraz problematyki ubóstwa, w którą wpisana jest posługa maltańska – *obsequium pauperum*. Natomiast Dom Henry O’Shea OSB, kapelan konwentualny *ad honorem*, proponuje rozważanie: *Chrzcielne powołanie i powołanie w Zakonie Maltańskim* (s. 35–52). Zwraca uwagę na kapłański, prorocki i królewski charakter tego powołania. Wskazuje na przesłanie „*Tuitio fidei et obsequium pauperum*”.

„Regulations and Commentary”: źródło początkowej i trwającej formacji. Podstawowe kierunki ukazał o. Costantino Gilardi OP, kapelan Wielkiego Krzyża konwentualnego *ad honorem* (s. 53–67). Autor ten odwołał się do szczególnie ważnego dokumentu prawnego i strukturalnego z 18 lutego 2011 roku, który wskazuje na eklezjalność zakonu i jego jedność. Krótko zaprezentował „Regulations...”, podkreślając m.in. charyzmat, strukturę oraz interpretację *tuitio fidei*. Omówił także podział członków na poszczególne klasy (w tym kategorie) oraz ich wzajemne relacje. Całość artykułu może być swoistym uniwersalnym przewodnikiem zakonnym, dostosowanym do czasów współczesnych, choć jednocześnie wiernym tradycji.

Następne dwa teksty koncentrują się na kawalerach profesach, a więc kategorii posłuszeństwa. Ksiądz prałat Fra Luigi Michele de Palma przedstawił temat: *Duchowość kawalerów św. Jana: ministerium pocieszania* (s. 69–77). Natomiast zagadnienie *W kierunku uroczystej profesji – aspirant, nowicjat, śluby proste: dziennik formacyjny* systematycznie ukazał Fra Duncan Gallie, członek Rady Suwerennej i dyrektor powołaniowy do pierwszej klasy (s. 79–100). W obu tekstach wskazano na znaczenie tej kategorii dla tożsamości zakonu. Następnie ukazano systematycznie: aspirantat, nowicjat, śluby proste i śluby uroczyste, podając liczne informacje prawne, formacyjne oraz z zakresu duchowości.

Ksiądz Bruno Martin, kapelan konwentualny *ad honorem* podjął temat: *Początki i historyczne źródła Zakonu Maltańskiego: Fundamenty odwołań i refleksji na podstawie „Proprium Specificum” i duchowości zakonu* (s. 101–112). Ukazano początki zakonu oraz pierwsze regulacje prawne, zwłaszcza Raymonda du Puy. Szczególnie interesujące są uwagi o specyfice modelu duchowości maltańskiej, z jednoczesnym odniesieniem do kwestii liturgicznych.

Ostatnio powołany do istnienia przez wielkiego mistrza Fra Matthew Festinga Instytut Duchowości, właśnie pod tytułem *Instytut Duchowości* zaprezentował Winfried Graf Henckel von Donnersmark (s. 113–121). Jest to odpowiedź na oczekiwanie specjalnego centrum formacji i duchowości. Będzie ono służyło szczególnie formacji liderów, i to we wszystkich kategoriach.

Przybliżenie duchowości „obsequium pauperum” ukazał Albrecht Freiherr von Boeselager, wielki szpitalnik (s. 123–136). Ten wymiar tożsamości zakonu winien być właściwie rozumiany. Nie jest on bowiem wolontariatem czy charytatywną posługą, lecz należy do istoty zakonu i do istoty świadomości każdego członka. Ważną rolę pełni tutaj doroczna pielgrzymka do Lourdes. Wskazano, że należy dotrzeć ten wymiar w *Regulations and Commentary*.

Jako ostatni temat zaprezentowano *Ide, sem medo, para servir*, a podjął go ks. Alessandro Reossi, kapelan magistralny (s. 137–148), nawiązując do Światowych Dni Młodzieży w Rio de Janeiro. To trzy elementy głównego wystąpienia ojca świętego Franciszka. Autor bardzo często cytuje papieża i w jego wypowiedziach dopatruje się wyjątkowej bliskości z posługą maltańską.

Dodano jeszcze *Wspomnienie* ukazujące księdza prałata Azelio Giuseppe Mantzietiego, kapelana Wielkiego Krzyża konwentualnego *ad honorem*, który zmarł 5 lipca 2013 roku w Rzymie (s. 149–152). Jest to przedruk tekstu opublikowanego w języku włoskim w „*Servir*” 2013 nr 81, s. 5–6. Całość zbioru zamyka interesujący wykaz wydanych dotąd tomików *Journal of Spirituality* z podaniem ich tytułów oraz lat poszczególnych wydań (s. 155–156).

W odniesieniu do samej bulli papieża Paschalisa II *Pie Postulatio Voluntatis*, trzeba powiedzieć, że jest ona istotnie niezwykle cennym dokumentem Zakonu Maltańskiego. To jego chluba i zarazem zobowiązanie. Stanowi najstarsze pierwociny historycznego istnienia i działalności tej wspólnoty zakonnej i zarazem rycerskiej. To geniusz historycznego rozeznania czasów, a także dokument szczególnej rangi kanonicznej, godny dalszych badań i studiów.

Mocnym akcentem prezentowanej książki są wypowiedzi papieży Benedykta XVI i Franciszka oraz wielkiego mistrza Matthew Festinga. Nadają one temu zbiorowi bardziej doniosły i twórczy charakter. Samo przemówienie Benedykta XVI, krótko przed rezygnacją z posługi Piotrowej, ma wyjątkowy wydźwięk. Urasta wręcz do rangi swoistego symbolu. Nie powinno to być obojętne dla zakonu, co zostało podkreślone wyraźnie w kilku tekstach. Zakon jest dumny z tego papieskiego towarzyszenia.

Prałat zakonu abp Angelo Acerbi słusznie zauważa, że bogata historia winna być nie tylko dumą, ale i cenną inspiracją dla teraźniejszości i przyszłości. Winna wręcz pełnić służebną rolę w drodze ku niezbędnym i oczekiwany zmianom postaw dam i kawalerów wobec współczesnego świata i jego wielorakich oczekiwań (por. s. 5–6). Oczekiwana wierność przeszłości w niczym nie przekreśla oczekiwań dotyczących przyszłości. Historia, dzięki swej dynamice, jeszcze raz może być dla nas nauczycielką życia.

Z kart prezentowanej książki wybrzmiewa bogate dziedzictwo zakonnej posługi w duchu „*tuitio fidei et obsequium pauperum*”. Dobrze, że powraca refleksja nad tym charyzmatem, sięgająca starożytnej bulli Paschalisa II. Dokument *Pie Postulatio Voluntatis* oraz jego ponad 900-letnie dzieje nadal inspirują Maltańską Służbę Medyczną, wolontariuszy i przyjaciół zakonu. Oczywiście dziś hasło *obsequium*

pauperum ma interpretację przystającą do współczesnych czasów, wymogów dzisiejszej posługi ewangelizacyjnej Kościoła, jak i życia oraz dzieł członków zakonu i jego struktur, we wszystkich trzech kategoriach.

Szkoda, że w prezentowanym zbiorze zabrakło szerszego odwołania się do Matki Bożej z Filermo oraz bł. Gerarda, założyciela zakonu, a także innych świętych czy błogosławionych związanych z zakonem i jego duchowością czy wywodzących się zeń. Są oni przecież owocami tej duchowości, a więc tymi, którzy na tej drodze osiągnęli świętość.

Publikacja jest także oddaniem czci 900-letniej historii Zakonu Maltańskiego. Nie ma w niej jednak przesadnej koncentracji na przeszłości, jest natomiast mowa o ponadczasowych ideach, które wyzwalają z niebezpieczeństwa stagnacji i formalizmu i ukierunkowują ku przyszłości. Szczególna troska – co jest zrozumiałe – wybrzmiewa wobec Kawalerów profesów, a więc członków I kategorii. To oni stanowią o istocie zakonu i jego niezwykłej specyfice.

Godne uwagi są bardzo liczne treści o charakterze prawnokanonicznym. Wobec współczesnej międzynarodowej pozycji zakonu są to szczególnie ważne uwagi. Jako podmiot prawa międzynarodowego zakon cieszy się wyjątkowym statusem.

Dobrze, że z kart wybrzmiewa duża troska o duchowość i formację, wręcz permanentną, wszystkich członków. Ta zaś winna zawsze odwoływać się do historycznego zawołania „*Tuitio fidei et obsequium pauperum*”. Wierność temu przesłaniu i zobowiązaniu jest najlepszą gwarancją szacunku dla przeszłości i autentycznej nadziei na przyszłość. To także przejaw wierności kanonicznej pozycji zakonu.

Cenne jest zwrócenie uwagi na znaczenie członków I kategorii. To ostatecznie właśnie oni stanowią o tożsamości zakonu i istocie wpisania tej rodziny w życie konsekrowane. Składane śluby zakonne stają się istotnym elementem i gwarantem wierności historycznym początkom, które zawsze będą związane ze wspomnianą bullą papieża Paschalisa II.

Najnowszym dokumentem zakonnym Rodziny maltańskiej jest opracowanie *Membership in the Order of Malta. Regulations and Commentary* (Rome 2011), promulgowane przez wielkiego mistrza Fra Matthew Festinga 18 lutego 2011 roku. Dokument ten wskazuje nowe wyzwania i stanowi emanację ducha najnowszych regulacji prawnych i ich interpretacji. Może być także ważnym narzędziem formacji ludzkiej, chrześcijańskiej i zakonnej dla wszystkich trzech kategorii członków. Z pewnością zasługuje na szersze sympozjum, prezentację i wielopłaszczyznowe studia.

Na koniec należy zaznaczyć, że przeżywane w tych latach 900-lecie bulli *Pie Postulatio Voluntatis* winno stać się nie tylko okazją do świętowania, ale przede

wszystkim podjęcia oczekiwanej odnowy, pogłębienia nadziei tak potrzebnej w zakonie. Wydaje się, że bogaty materiał 14 tomu serii *Journal of Spirituality* może być w tym ważną pomocą. Zbiór ten jest także kolejnym interesującym materiałem służącym poznaniu dziejów, duchowości Rodziny maltańskiej oraz wielu elementów prawnokanonicznych tej wspólnoty Kościoła powszechnego.

bp Andrzej F. Dziuba